

ADVIES ONTWERP PIP WINDENERGIE A16

23 augustus 2018

Uitgebracht aan: het College van Gedeputeerde Staten Noord-Brabant
de heer E. van Merrienboer

In afschrift aan: Provinciale Staten Noord-Brabant

BrabantAdvies
Brabantlaan 3
5216 TV 's-Hertogenbosch
info@brabantadvies.com
www.brabantadvies.com
t. 073 303 02 86

's-Hertogenbosch, 23 augustus 2018

Geacht College,

De Provinciale Raad voor de Leefomgeving (PRL) heeft een wettelijke rol in het adviseren over MER-projecten in de provincie Noord-Brabant. In dat kader komen wij graag met een advies over het ontwerp PIP voor Windenergie A16.

De PRL adviseert:

- over dit project omdat het in de regio consequenties heeft voor de leefomgeving o.a. ruimtelijk, milieukundig en sociaal;
- als vervolg op het advies dat wij op 24 november 2016 hebben uitgebracht over de Notitie Reikwijdte en Detailniveau;
- met een integrale kijk en afweging door kennis en netwerken van de verschillende domeinen van BrabantAdvies te betrekken via de adviesraden, de Provinciale Raad Gezondheid, SER Brabant en Young Professionals Brabant;
- op hoofdlijnen vanuit een Brabantse scope. Zij kijkt hierbij breder dan alleen naar milieueffecten.

Tegen deze achtergrond brengen wij u de volgende met elkaar samenhangende punten onder de aandacht.

1. Zet gezamenlijk proces door

Wij spreken onze waardering uit voor het proces waarin bewoners, overheden en bedrijven rondom deze casus van windenergie samenwerken. We zien daarvan, zoals in verschillende zienswijzen, over het algemeen positieve berichten.

Het is daarbij goed om te zien hoe de doelen voor opwekking van duurzame energie zich verbinden met sociale innovatie. Het gaat niet alleen meer om het vinden van de meest geschikte locaties van de windmolens. Het gaat er meer en meer om hoe de samenleving in West-Brabant betrokken is, verdienmogelijkheden voor investeringen in de streek creëert en concreet werk maakt van de energietransitie. Deze werkwijze sluit goed aan bij de intenties en ambities van de Brabantse Omgevingsvisie.

We moedigen u aan deze route vanuit een stimulerende en faciliterende rol zorgvuldig voort te zetten. Daarbij roepen wij u op om over resterende kritische punten zoveel mogelijk in dialoog en op basis van gelijkwaardigheid op te blijven trekken. In dit verband is te overwegen daar waar het gaat om de locatie van de windturbines flexibeler om te gaan met de harde kilometergrens van de A16 zodat minder omwonenden last hebben, zie daarvoor ook de zienswijze van het Bewonersplatform 'Voor de Wind'.

2. Kies voor offensieve aanpak landschapskwaliteit

Er zijn veelbelovende intenties met aandacht voor herstel van het landschap en ecologie. Die komen tegemoet aan de zorgen van diverse partijen. We bevelen aan die intenties (inclusief die voor relevante cultuurhistorische waarden) om te zetten in een krachtige en concrete aanpak. Zeg waar en wat er aan herstel gedaan wordt, wat er wordt beoogd en wie waarvoor verantwoordelijk is. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van analyses van reeds betrokken landschapsarchitecten. Het is daarbij belangrijk de investeringen in het landschap vooraf, of uiterlijk gelijktijdig met de plaatsing van de windmolens plaats te doen vinden. Te overwegen is om dit in een package deal vast te leggen. Kijk ook wat er aan tijdelijke natuur op de locaties van de windmolens georganiseerd kan worden. Te overwegen zijn bomen, struiken en ecologisch beheerde graslandjes. Dit draagt ook bij aan de herstelmogelijkheden van biodiversiteit om zo een habitat te creëren voor insecten, planten en vogels. Kijk hoe hierbij aangesloten kan worden bij lopende stimuleringsprogramma's zoals die voor de bijen en de inzet van 'tussenorganisaties' met veel lokale leden en vrijwilligers. Pak de kans op om in gezamenlijkheid, aan 'verbetering', een extra impuls voor het totale omliggende landelijke gebied en haar natuur te werken.

3. Extra aandacht voor gezondheid

In het voorliggende plan en het MER is vooral aandacht voor de technische aspecten van geluid en de impact daarvan op gezondheid. Er is met name gekeken naar het voorkomen van negatieve effecten van geluid en slagschaduw en veiligheid voor de leefomgeving als gevolg van de plaatsing van 28 windturbines.

In ons advies over de NRD van november 2016 vroegen wij aandacht voor bredere gezondheidsaspecten van windturbines zoals ervaren hinder, negatieve beleving en welbevinden. In het MER wordt in dit verband gerefereerd aan een onderzoek van het RIVM uit 2013 over de invloed van windturbines op de beleving en gezondheid van bewoners (Zie samenvatting MER, pg xiv en xv). Gemeld wordt dat er onvoldoende gegevens beschikbaar zijn en dat er geen bewijs is voor directe effecten van windmolens op gezondheid en dat de GGD de conclusies hiervan heeft overgenomen.

Wij bevelen aan explicieter stil te staan bij de (bredere) gezondheidseffecten. Dit kan door bijvoorbeeld landelijk in het kader van de energietransitie een onderzoeksopdracht hiertoe uit te zetten. Deze kan ook dienen als basis voor het onderdeel gezondheid bij een nader op te zetten monitoring (zie punt 7). Aspecten van gezondheidsbeleving staan anno 2018 duidelijk op de agenda als het gaat om de invulling van de ruimte en dat geldt zeker voor een onderwerp als windenergie. Daartoe is zorgvuldige participatie niet toereikend.

4. Meerwaarde voor opslag en distributie energie

Voor de langere termijn kan dit project meerwaarde bieden voor West-Brabant door het te koppelen met de ontwikkeling van nieuwe technologie voor de opslag en distributie van de opgewekte energie zoals bijvoorbeeld opslag in 'groene' waterstof.¹ Dit sluit aan op andere West-Brabantse profielen zoals Green Chemistry. Zoek hierbij de aansluiting met provincie Zeeland dat zich al in toenemende mate op het vlak van wind, waterstof en zon profileert.

---

¹De hoeveelheid van hernieuwbare elektriciteit uit wind en zon neemt toe. Om deze fluctuerende, weersafhankelijke hernieuwbare energiebronnen goed te kunnen gebruiken is het onder meer nodig dat de vrijkomende elektriciteit in een (tijdelijke) buffer kan worden opgeslagen zoals in waterstof zie ook www.power-to-gas.be

5. Toekomstbestendig

Het gaat bij deze gebiedsontwikkeling om ingrepen voor de langere termijn met grote investeringen. Het is de moeite waard –wetende dat planvorming al jaren gaande is - om het plan te blijven toetsen aan de best beschikbare technieken van windturbines die bijvoorbeeld minder geluid produceren. Ook bepleiten wij rekening te blijven houden met de meest recente inzichten en effecten van bijvoorbeeld klimaatverandering. Zo kan het stijgen van de zeespiegel op enig moment- sneller dan dat wij voorzien - invloed gaan hebben op de locatie van de windturbines, wetende dat in delen van West-Brabant hoogteverschillen gering zijn.

6. Communicatie

Allereerst ook hier waardering voor het toegankelijker en leesbaarder beschikbaar stellen van de informatie van dit PIP en bijbehorende MER. Ook waarderen wij uw uitgebreide terugkoppeling over de manier waarop het NRD-advies van de PRL is verwerkt in het ontwerp PIP. Blijf open en transparant communiceren.

Daarnaast hebben we enkele opmerkingen:

Het is in onze ogen van belang dit voorbeeld van integraal en gebiedsgericht werken vanuit het perspectief van de energietransitie uit te stralen. Breng daarvoor de ervaringen en werkwijze (zoals de participatie van de lokale gemeenschap en nieuwe financieringsmodellen van energievoerders) systematisch in kaart zodat er ook elders in Brabant en in andere delen van het land geleerd kan worden van deze aanpak.

Het is daarbij zinvol ook het grotere plaatje in beeld te brengen zoals de vraag hoe het windpark A16 zich verhoudt met de andere windparken in Brabant in het licht van de totale Brabantse opgave voor windenergie; en hoe dit zich verhoudt met doelen op het gebied van zonne-energie of andere alternatieve bronnen. Daarnaast geven wij ter overweging een educatieve en voorlichtende voorziening fysiek in het gebied én ook online te ontwikkelen.

7. Monitoring

Het is van belang gericht een monitoring op te zetten. We hebben begrepen dat er nulmetingen worden uitgevoerd qua geluid (van windturbines en andere bronnen van geluid zoals de A16 zelf) en andere milieueffecten; en dat er metingen gepland zijn na plaatsing van de windturbines. We hebben ook nadere aandacht bepleit voor monitoring van de effecten op gezondheid, inclusief aspecten van gezondheidsbeleving (zie punt 3).

Daarnaast is het ons inziens van belang de veranderingen en ontwikkelingen ook op andere domeinen regelmatig in beeld te brengen zoals de resultaten van duurzame energieopwekking, de revenuen voor lokale bevolking, de mate van participatie van het lokale bedrijfsleven en de ontwikkeling op het terrein van biodiversiteit. Betrek bewoners bij het opstellen van het plan van monitoring en mogelijk bij de uitvoering hiervan.

Wij wensen u succes met de uitwerking van het plan en zijn graag bereid in het vervolg verder te adviseren.

Met vriendelijke groet,

Pieter van Geel,
BrabantAdvies
voorzitter Provinciale Raad voor de Leefomgeving